

УДК 338.45

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Шубіна Світлана Валентинівна,
доцент, кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку та оподаткування
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: shybina@ukr.net

Піскунов Роман Олександрович,
кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри обліку та оподаткування
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: piskunov.roman@khibs.ubs.edu.ua

Любимова Світлана Сергіївна,
студентка факультету управління та фінансових технологій
Харківського навчально-наукового інституту
ДВНЗ «Університет банківської справи»
e-mail: sw.s.lubimova@gmail.com

Анотація. Досліджено та узагальнено теоретичні і методичні підходи до обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства. Проаналізовано визначення поняття «грошові потоки» у різних літературних джерелах і сформовано власне визначення. Розкрито сутність і визначено базові принципи процесу управління грошовими потоками. Охарактеризовано етапи управління грошовими потоками підприємства.

Ключові слова: грошові кошти, грошові потоки, управління, облік, аналіз, оптимізація, планування, контроль.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 3; бібл.: 7.

ACCOUNTING AND ANALYTICAL IMPLEMENTATION OF ENTERPRISE'S CASH FLOW MANAGEMENT

Shubina Svitlana,
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation
Kharkiv Educational and Scientific Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: shybina@ukr.net

Piskunov Roman,
Ph. D. in Economics, Associate Professor,
Head of the Department of Accounting and Taxation
Kharkiv Educational and Scientific Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: piskunov.roman@khibs.ubs.edu.ua

Lubimova Svitlana,
Student of Faculty of Management and Financial Technologies
Kharkiv Educational and Scientific Institute
of SHEI «Banking University»
e-mail: sw.s.lubimova@gmail.com

Abstract. Theoretical and methodical approaches of accounting and analytical implementation of enterprise's cash flow management were investigated and colligated at the article. The definition of the concept of «cash flows» from different sources were analyzed. Own definition of cash flow was suggested. Essence and principles of cash flow

management were investigated: systemicity, complexity, dynamism, integrability, alternative, optimality, scientific substantiation. The stages of management of cash flows of the enterprise are described: accounting of cash flows and formation of reporting, analysis, planning of cash flows in terms of types of activity, optimization of cash flows and control process. The importance of step-by-step cash flow management process implementation for the enterprise is determined, which ensures an increase in the efficiency of cash flow distribution in the enterprise, ensuring constant control over the movement of cash and achieving financial equilibrium.

Keywords: cash, cash flow, management, accounting, analysis, optimization, planning, control.

Formulas: 0; fig.: 0; tabl.: 3; bibl.: 7.

УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Шубина Светлана Валентиновна,
доцент, кандидат экономических наук,
доцент кафедры учета и налогообложения
Харьковского образовательного-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: shybina@ukr.net

Пискунов Роман Александрович,
доцент, кандидат экономических наук,
заведующий кафедрой учета и налогообложения
Харьковского образовательного-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: piskunov.roman@khibs.ubs.edu.ua

Любимова Светлана Сергеевна,
студентка факультета управления и финансовых технологий
Харьковского образовательного-научного института
ГВУЗ «Университет банковского дела»
e-mail: sw.s.lubimova@gmail.com

Аннотация. Исследованы и обобщены теоретические и методические подходы к учетно-аналитическому обеспечению управления денежными потоками предприятия. Проанализировано определение понятия «денежные потоки» в разных литературных источниках и сформировано собственное определение. Раскрыта сущность и определены базовые принципы процесса управления денежными потоками. Охарактеризованы этапы управления денежными потоками.

Ключевые слова: денежные средства, денежные потоки, управление, учет, анализ, оптимизация, планирование, контроль.

Формул: 0; рис.: 0; табл.: 3; библи.: 7.

Вступ. Грошові кошти відіграють значну роль як в економіці в цілому, так і в життєдіяльності окремого підприємства, адже переважна більшість економічних відносин між суб'єктами економіки відбувається у грошовій формі. Забезпечення діяльності підприємства грошовими коштами залишається завданням першочергової важливості для менеджменту. Регулювання грошових потоків є важливою складовою діяльності будь-якого підприємства, адже потоки грошових коштів супроводжують господарські процеси на усіх стадіях виробництва і виконують одну з головних ролей в отриманні фінансового результату. Саме тому питання дослідження грошових коштів і грошових потоків залишається актуальним.

Розвиток економічних відносин зумовлює підвищення уваги до грошових коштів і грошових потоків, що обслуговують діяльність будь-якого підприємства. Тому управління грошовими потоками набуває стратегічного значення і відіграє значну роль при досягненні високих результатів підприємницької діяльності.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Дослідженням проблеми управління грошовими потоками займалось багато науковців, зокрема І. О. Бланк, Ю. О. Єрешко, В. В. Ковальов, Л. О. Лігоненко, А. М. Поддєрьогін, В. П. Савчук, Г. В. Ситник, О. О. Терещенко, А. В. Харсєєва, В. В. Ясишена, М. Т. Костишена, А. В. Сєда, О. Є. Рошко, І. О. Калініна та інші. Але, попри значну кількість напрацювань із цієї тематики, не визначено єдиного підходу до тлумачення категорії «грошові потоки». Крім того, у більшості наукових досліджень приділено недостатньо уваги поетапному аналізу процесу управління грошовими потоками. Саме це зумовило актуальність теми і вибір напрямку дослідження.

Метою статті є узагальнення і подальший розвиток теоретичних і методичних підходів до обліково-аналітичного забезпечення управління грошовими потоками підприємства.

Результати дослідження. Різноманітність підходів до розуміння економічної сутності грошових по-

токів обумовлена тим, що вони становлять основу всієї фінансової системи підприємства і мають тісний зв'язок фактично з усіма його економічними проце-

сами. В економічній літературі існує значна кількість визначень дефініції «грошові потоки», що наведені в *табл. 1*.

Таблиця 1

Розкриття дефініції поняття «грошові потоки» в літературних джерелах

Автор	Визначення
1. Бланк І.А.	Грошовий потік – сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генерованих господарською діяльністю підприємства.
2. Бріггем Ю.	Грошовий потік – це фактичні чисті готівкові кошти, які надходять у фірму чи витрачаються протягом деякого визначеного періоду.
3. Драч В.І.	Грошовий потік – розподілений у часі ряд платежів з позитивною величиною (надходження) і негативною величиною (виплати), тобто це рух коштів підприємства.
4. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л.	Грошовий потік – надходження (додатний грошовий потік) і витрачання (від'ємний грошовий потік) коштів у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.
5. Заремба Є. М.	Грошовий потік – це різниця між отриманими і виплаченими підприємством коштами за певний визначений період, тобто це сума надлишку або недостачі грошових коштів.
6. Поддєрьогін А. М.	Грошовий потік можна визначити як сукупність послідовно розподілених у часі подій, які пов'язані з відосбленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів у зв'язку з виконанням договірних зобов'язань між економічними агентами.
7. Терещенко О. О.	Грошові потоки є внутрішнім джерелом фінансової стабілізації підприємства через збільшення його вхідних і зменшення вихідних грошових потоків, які спрямовуються на зростання платоспроможності.
8. Ясишена В. В.	Грошовий потік підприємства – процес надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів за визначеними часовими інтервалами, що генерується його звичайною і надзвичайною діяльністю і який пов'язаний із зовнішніми та внутрішніми факторами простору, структури, ризику і ліквідності.

Одержані дані було проаналізовано, результати аналізу представлено в *табл. 2*.

Таблиця 2

Аналіз дефініції поняття «грошові потоки» [1]

Критерії групування	Джерело							Разом	
	Бланк І. А.	Бріггем Ю.	Драч В. І.	Загородній А. Г., Вознюк Г. Л.	Заремба Є. М.	Поддєрьогін А. М.	Терещенко О. О.		Ясишена В. В.
1. Грошові кошти	+	+	+	+	+	+	-	+	7
2. Розподіленість у часі	+	-	+	-	-	+	-	+	4
3. Надходження і вибуття грошових коштів	+	+	+	+	+	-	+	+	7
4. Рух коштів	-	-	+	-	-	-	-	-	1
5. Джерело фінансової стабілізації	-	-	-	-	-	-	+	-	1

У результаті аналізу було виявлено, що більшість науковців визначають поняття «грошові потоки» як надходження, вибуття і розподіленість у часі грошових коштів, тобто враховують не усі критерії щодо їхньої ролі у фінансово-господарській діяльності суб'єкта господарювання, ігноруючи інші. Тому можна сказати, що комплексний підхід до визначення сутності цього поняття відсутній. На основі розглянутих визначень можна сформулювати таке, що найбільш точно відображає сутність і роль грошових потоків у господарській діяльності підприємства. Отже, грошові потоки – це розподілені в часі надходження і вибуття грошових коштів та їхніх еквівалентів, що генерується в результаті господарської діяльності та слугує джерелом фінансової стабілізації підприємства, направленої

на підвищення його платоспроможності та фінансової стійкості [1].

Одним із найважливіших аспектів фінансового менеджменту на підприємстві є процес управління грошовими потоками. Ефективність управління грошовими потоками впливає як на поточну діяльність підприємства, так і на його розвиток у майбутньому. У результаті ефективного управління грошовими потоками забезпечується платоспроможність і ліквідність підприємства, що є запорукою фінансової стійкості та стабільного функціонування.

Процес управління грошовими потоками підприємства є складовою загальної системи управління господарською діяльністю і базується на таких принципах:

- системності (грошовий потік вивчається у взаємозв'язку всіх його елементів, властивостей, специфічних функцій, оцінці впливу кожного управлінського рішення на кінцевий результат);
- комплексності (урахування всіх аспектів і факторів діяльності, розробленні взаємозалежних і взаємодоповнюваних рішень, узгоджених з основною стратегією підприємства);
- динамічності (урахування поточних і майбутніх змін динамічного внутрішнього середовища і внутрішніх можливостей підприємства);
- інтегрованості (забезпечення підпорядкування та узгодженості між поточними рішеннями у сфері управління грошовими потоками і стратегічною метою діяльності підприємства);
- альтернативності (розроблення варіантів управлінських рішень щодо управління грошовими потоками, урахування альтернативних можливостей для досягнення найкращих результатів);

- оптимальності (досягнення найбільш вигідних співвідношень параметрів управління грошовими потоками, що дозволяє отримати бажаний ефект і відповідати цільовим показникам управління);
- наукової обґрунтованості (використання найбільш сучасних і доцільних методів і підходів в управлінні) [2].

Ураховуючи зазначені вище принципи управління грошовими потоками, сам процес управління ними складається із взаємопов'язаних етапів і включає облікову складову; аналіз грошових потоків; процеси планування (прогнозування), оптимізації грошових надходжень і видатків; контроль [3]. Характеристику етапів управління грошовими потоками наведено в *табл. 3*.

Таблиця 3

Етапи управління грошовими потоками підприємства

Етап управління грошовими потоками	Зміст і завдання етапу
Облік грошових потоків і формування звітності	Формування інформаційної складової системи управління грошовими потоками підприємства: забезпечення повного та достовірного обліку вхідних і вихідних грошових потоків, формування необхідної звітності та забезпечення менеджменту інформацією для наступних етапів управління грошовими потоками
Аналіз грошових потоків підприємства у попередньому періоді	Дослідження системи показників, що характеризують формування, рух, динаміку грошових потоків, виявлення основних тенденцій і закономірностей, з'ясування резервів підвищення ефективності управління грошовими потоками
Планування грошових потоків підприємства в розрізі різних видів діяльності	Досягнення фінансової рівноваги в майбутньому через забезпечення ритмічності й синхронності грошових потоків, що включає як поточне фінансове планування, так і прогнозування – обчислення можливих джерел надходження і напрямів витрачання грошових коштів
Оптимізація грошових потоків підприємства	Досягнення фінансової рівноваги через забезпечення збалансованості позитивних і від'ємних грошових потоків за обсягами і в часі, тісного взаємозв'язку між грошовими потоками в розрізі видів діяльності та визначення оптимального розміру чистого грошового потоку підприємства
Контроль за грошовими потоками підприємства	Спостереження за формуванням, рухом і динамікою грошових потоків з метою виміру ступеня відхилення фактичних показників від планових, розроблення й ухвалення оперативних управлінських рішень щодо нормалізації грошових потоків та коригування окремих цілей і показників розвитку в разі потреби

Примітка. Складено на основі опрацювання [2–6].

Як видно з *табл. 3*, початковим етапом управління грошовими потоками є облік і формування звітності. Процес обліку грошових потоків регламентується чинним законодавством України, міжнародними і національними стандартами бухгалтерського обліку та

нормативними актами, ухваленими на рівні підприємства. Облікова складова процесу управління грошовими потоками забезпечує менеджмент потрібною інформацією, на основі якої можуть бути ухвалені відповідні управлінські рішення. Саме тому важливого значення набувають точність і достовірність даних облікової системи підприємства, адже це може вплинути на ефективність керування вхідними і вихідними грошовими потоками.

Аналіз грошових потоків попереднього періоду є одним з основних етапів управління грошовими потоками. Головними показниками, які використовуються при аналізі грошових потоків, є: показники ліквідності та платоспроможності (чистий оборотний капітал, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт операційної ліквідності, маневреність функціонуючого капіталу), показники динаміки і структури грошових потоків підприємства (грошовий потік від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та загальний грошовий потік, валовий і чистий грошовий потік тощо) [3]. Результати, отримані на цьому рівні управління, використовуються на наступних етапах, тобто планування та оптимізації грошових потоків.

Планування грошових потоків є важливим етапом управління фінансовою діяльністю суб'єкта господарювання. Шляхом ефективного впровадження системи планування й прогнозування досягається раціональне використання грошових потоків: операційна, інвестиційна і фінансова діяльність забезпечуються потрібними грошовими ресурсами [5]. Планування грошових потоків включає планування вхідних грошових потоків, планування вихідних грошових потоків, розрахунок чистого грошового потоку і визначення загальної потреби у грошових коштах на наступний період. Поряд із плануванням, доцільно виконувати прогнозування грошових потоків, що включає обчислення можливих джерел надходження і напрямів витрачання грошових коштів.

Оптимізація є одним із найважливіших етапів у системі управління грошовими потоками. Головною метою оптимізації є визначення достатності формування грошових потоків, аналіз ефективності їх використання та балансування від'ємного і додатного потоків за обсягом і в часі. Брак грошових коштів ставить під ризик платоспроможність підприємства. Водночас, надлишок грошей вимагає додаткових зусиль щодо управління ними з метою отримання додаткових економічних вигід. До напрямів оптимізації грошових потоків підприємства можна віднести балансування, вирівнювання, синхронізацію, регулювання розміру чистого грошового потоку, таргетування чистого грошового потоку, планування і прогнозування [7]. Результати оптимізації значним чином впливають на процес планування грошових потоків.

Забезпечення ефективного контролю є останнім етапом управління грошовими потоками підприємства. Метою цього етапу є своєчасне виявлення відхилень від запланованих показників і коригування таких відхилень з метою досягнення поставлених цілей

і завдань. Під час контролю руху грошових потоків підприємства використовуються плани розвитку підприємства, у тому числі і план руху грошових потоків, результати аналізу грошових потоків, різноманітні облікові дані. Контрольна функція присутня в усіх етапах управління грошовими потоками, але саме на цьому етапі виконується коригування планів і цілей, пов'язаних із рухом грошових коштів, і, у разі потреби, ухвалюються оперативні рішення щодо нормалізації вхідного і вихідного грошових потоків.

Поетапне здійснення процесу управління грошовими потоками підприємства дозволить забезпечити постійний контроль за формуванням і рухом грошових потоків, що може позитивно вплинути на ефективність управління грошовими потоками, досягнення фінансової рівноваги.

Висновки. Грошові потоки – це розподілене в часі надходження і вибуття грошових коштів та їхніх ек-

вівалентів, що генерується в результаті господарської діяльності та слугує джерелом фінансової стабілізації підприємства, направленої на підвищення його платоспроможності та фінансової стійкості. Процес управління грошовими потоками є одним із найважливіших аспектів фінансового менеджменту на підприємстві і включає п'ять етапів, а саме: облік грошових потоків та формування звітності, аналіз грошових потоків підприємства в попередньому періоді, планування грошових потоків підприємства в розрізі різних видів діяльності, оптимізація грошових потоків підприємства і контроль за грошовими потоками підприємства. Поетапне управління грошовими потоками забезпечує постійний контроль за формуванням і рухом грошових коштів, що підвищує ефективність управління ними, забезпечує досягнення фінансової рівноваги, потрібного рівня ліквідності та фінансової стійкості підприємства.

Список використаної літератури

1. Любимова С. С. Аналіз дефініції поняття «грошові потоки» [Електронний ресурс] / С. С. Любимова, С. В. Шубіна // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики». – 2017. – Режим доступу до ресурсу : <http://khibs.ubs.edu.ua/naukova-diyalnist/mizhnarodni-naukovi-konferencii/mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-finansovo-kreditna-diyalnist-problemi-teorii-ta-praktiki>.
2. Семенова С. М. Управління грошовими потоками на підприємствах водного транспорту: обліково-аналітичний аспект : [монографія] / С. М. Семенова, О. М. Шпирко. – Київ : Центр учбової літератури, 2016. – 252 с.
3. Нагайчук В. В. Управління грошовими потоками підприємства / В. В. Нагайчук // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – № 1. – С. 245–249.
4. Любимова С. С. Напрямки оптимізації грошових потоків підприємства / С. С. Любимова, Н. М. Самородова // Фінансові та обліково-аналітичні аспекти розвитку економічних систем : матеріали XV Міжнар. наук. конф. аспірантів та студентів (Харків, 26–27 березня 2015 р.). – Харків, 2015. – С. 595–598.
5. Шубіна С. В. Напрямки управління грошовими потоками підприємства: теоретичні аспекти / С. В. Шубіна, М. Ю. Авакян // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2008. – Вип. 5. – С. 52–55.
6. Коваль О. С. Удосконалення обліку грошових операцій шляхом контролю грошових потоків / О. С. Коваль // Проблеми обліку, контролю та аналізу в економіці України : тези доповідей IV студентської наукової конференції (Львів, 20–21 жовт. 2011 р.). – Львів, 2011. – С. 33–34.
7. Piskunov R. Accounting and analytical support of enterprise cash-flow optimization [Електронний ресурс] / R. Piskunov, I. Kramarenko, S. Lubimova // Interdisciplinary scientific and practical conference “Modern society cooperation and partnerships” (Warsaw, July 1, 2015). – Режим доступу : <http://conf.clmconsulting.pl/index.php/SC/2015/paper/viewFile/6/7>.

References

1. Liubymova, S. S., & Shubina, S. V. (2017). Analiz defnitsii poniattia “hroshovi potoky” [Analysis of the “cash flow” definition concept]. *Finansovo-kredytna diyalnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice: Proceedings of the IV International Scientific and Practical Conference*. Retrieved from <http://khibs.ubs.edu.ua/naukova-diyalnist/mizhnarodni-naukovi-konferencii/mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-finansovo-kreditna-diyalnist-problemi-teorii-ta-praktiki> [in Ukrainian].
2. Semenova, C. M. (2016). *Upravlinnia hroshovymy potokamy na pidpriemstvakh vodnoho transportu: oblikovo-analitychnyi aspekt* [Management of cash flows at water transport enterprises: accounting and analytical aspect]. Kyiv : Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].
3. Nahaichuk, V. V. (2014). Upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva [Management of cash flows of the enterprise]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen – Bulletin of socio-economic research*, 1, 245–249 [in Ukrainian].
4. Liubymova, S. S., & Samorodova, N. M. (2015). Napriamky optymizatsii hroshovykh potokiv pidpriemstva [Directions of enterprise's cash flow optimization]. *Proceedings from XV Mizhnarodna naukova konferentsiia aspirantiv ta studentiv “Finansovi ta oblikovo-analitychni aspekty rozvytku ekonomichnykh system” – The*

- Fifteenth International Scientific Student's and Postgraduate's Conference "Financial and accounting analytical aspects of the economic systems development"* (p. 595–598). Kharkiv [in Ukrainian].
5. Shubina, S. V., & Avakian, M. Yu. (2008). Napriamky upravlinnia hroshovymy potokamy pidpriemstva: teoretychni aspekty [Directions of enterprise's cash flow management: theoretical aspects]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 5, 52–55 [in Ukrainian].
  6. Koval, O. S. (2011). Udoskonalennia obliku hroshovykh operatsii shliakhom kontroliu hroshovykh potokiv [Improvement of monetary operations accounting by controlling cash flows]. *Proceedings from IV Studentska naukova konferentsiia "Problemy obliku, kontroliu ta analizu v ekonomitsi Ukrainy" – The Fourth Student's scientific conference "Problems of accounting, control and analysis in the economy of Ukraine"* (p. 33–34). Lviv [in Ukrainian].
  7. Piskunov, R., Kramarenko, I., & Lubimova, S. (July 1, 2015). Accounting and analytical support of enterprise cash-flow optimization. *Interdisciplinary scientific and practical conference "Modern society cooperation and partnerships"*, Warsaw. Retrieved from <http://conf.clmconsulting.pl/index.php/SC/2015/paper/viewFile/6/7> [in Poland].